

Světové dědictví UNESCO

KUTNÁ HORA

Lumír Pecold, Vladimír Tkáč
1997

Internet Geographic Magazine
www.ingema.net

© Ppress – veškeré texty, fotografie, obrázky, mapy a pod. jsou chráněny autorskými právy jednotlivých autorů a vydavatelství Ppress. Je výslovně zakázáno jejich jakékoli šíření, publikování či dokonce prodej za úplatu.

- str. 3 – HISTORIE VE ZKRATCE
- str. 4 – CHRÁM SV. BARBORY
- str. 5 – MAPA CENTRA MĚSTA
- str. 6 – HRÁDEK – ČESKÉ MUZEUM STŘÍBRA, STŘEDOVĚKÝ DŮL
- str. 6 – VLAŠSKÝ DVŮR , EXPOZICE MINCOVNICTVÍ, JENEWEINOVA GALERIE
- str. 8 – ARCIDĚKANSKÝ KOSTEL SV. JAKUBA
- str. 8 – KAMENNÝ DŮM – MUZEUM, EXPOZICE UMĚLECKÝCH ŘEMESEL
- str. 9 – KLÁŠTER VORŠILEK S KAPLÍ, SBÍRKY STŘEDOČESKÝCH HRADŮ A ZÁMKŮ
- str. 9 – HŘBITOVNÍ KOSTELÍK VŠECH SVATÝCH S KOSTNICÍ
- str. 9 – CHRÁM NANEBEVZETÍ PANNY MARIE
- str.10 – INFO

Česká republika

KUTNÁ HORA

STŘEDNÍ ČECHY

5

CZ

Bohaté město plné historických památek, v historii proslavené dolováním stříbra. Zařazení do seznamu World Heritage UNESCO bylo schváleno na podzim roku 1995.

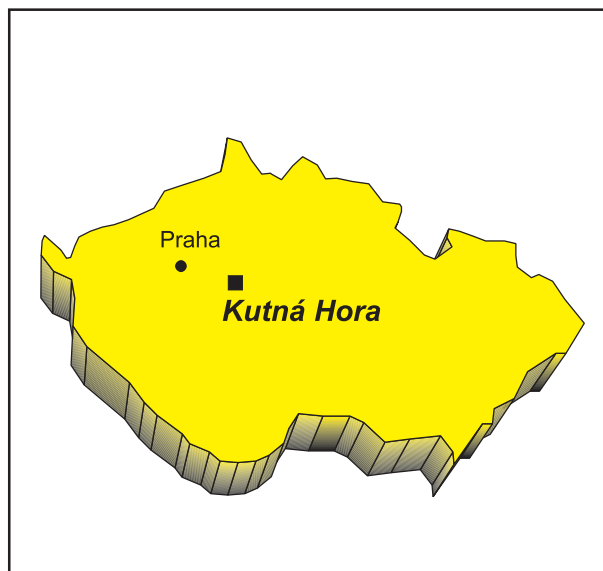
Starobylá metropole dolování a zpracování stříbra byla v době své největší slávy velikostí i významem druhým městem v Čechách. Bohatství a významu města v historii odpovídá také množství dochovaných zcela vyjímečných architektonických památek.

Královské báňské město Kutná Hora vzniklo koncem 13. století při bohatých nalezištích stříbrných rud. Roku 1300 zde nechal král Václav II. vybudovat ústřední mincovnu Království českého. Kutná Hora se stala oblíbeným místem pobytu českých králů, především Václava IV., Zikmunda, Vladislava II. Jagellonského, a dějištěm významných událostí (vydání Dekretu kutnohorského Václavem IV., volba Vladislava Jagellonského českým králem). V době husitské došlo k vypálení města, nejprve králem Zikmundem roku 1420 a dva roky poté Janem Žižkou.

Množství stříbra v rudné žíle znamenalo střídavě útlum i nový rozkvět dolování.

V letech 1770 a 1830 došlo k velkým požárům, nejvýznamnější památky a monumenty však byly vždy obnoveny.

Město, proslulé po staletí výstavností svých domů, je rozloženo na levém svahitěm břehu potoka Vrchlice. Dochovaným

souborem kulturních památek patří k nejrozsáhlejším městským památkovým rezervacím v Čechách.

Zcela ojedinělý chrám sv. Barbory vytváří charakteristickou dominantu města. Protipólem mu je v centru stojící bývalé královské sídlo a mincovna Vlašský dvůr a v sousedství kostel sv. Jakuba.

Mezi Vlašským dvorem a chrámem sv. Barbory se nachází původně gotická tvrz Hrádek (dnes sídlo muzea), nedaleko chrámu pak rozsáhlá dvoupatrová barokní stavba bývalé jezuitské koleje s terasou, zdobenou sochami svatých.

CZ5/3

Nejvýznamnější barokní stavbou města je torzo kláštera Voršilek, v němž je expozice památek z hradů a zámků, rovněž i pozoruhodný kostel sv. Jana Nepomuckého, postavený na Rejskově náměstí. Tento chrám má bohatě zdobené interiéry; klenby lodi pokrývají fresky s vyobrazením legendy o patronovi Nepomuckém. Zdejší rokoková brána má krásnou kovanou mříž.

Nedaleko kostela se dochovala ojedinělá dvanáctiboká kamenná kašna, která je i jedinečnou technickou památkou, bohatě plasticky zdobenou, se štíhlými stožárky.

Hřbitov a kostelík Všech svatých s kostnicí leží v blízkosti katedrály.

Moc a bohatství měšťanů symbolizovaly domy, z nichž nejpozoruhodnějšími jsou Knížecí a Sankturinovský, stojící v centru města, a Kamenný, ve kterém jsou umístěny další expozice muzea.

Východně od jádra Kutné Hory leží Sedlec, dnešní součást města Kutné Hory. Zde byl již roku 1142 založen cisterciácký

klášter. Areál byl několikrát zničen a opět obnoven a v posledních dvou staletích přeměněn v tabákovou továrnu. Zachován zde zůstal nádherný barokní refektář s freskami, představujícími výjevy z legend o Čtrnácti svatých pomocnících.

V prostorách bude nově zpřístupněna expozice o počátcích tabákového průmyslu v Čechách.

Součástí areálu cisterciáckého kláštera je významný středověký kostel Nanebevzetí Panny Marie, stojící na východním okraji města a zařazený spolu s jádrem města do Seznamu světového dědictví UNESCO. Pochází z let 1290–1330 a je pětিলodní katedrálou s věncem kaplí. Dochovala se v barokní přestavbě realizované světoznámými architekty P. I. Bayerem a J. Santinim Aichlem. Interiér zdobí barokní obrazy P. Brandla a M. L. Willmanna.

CHRÁM SV. BARBORY

Chrám je nápadnou dominantou města stojící v jihozápadní části městského jádra, vedle jezuitské koleje.

Základy stavby chrámu byly položeny kolem roku 1380, stavbu spodní části (do výše triforia) provedla pražská huť stavitele svatovítského chrámu v Praze, Petra Parlře. V 15. století se na stavbě podílel mistr Hanuš a Matyáš Rejsek, chrám zastřešil v 16. století Benedikt Rejt.

Kostel restaurovali koncem 19. století architekti Mocker a Lábler. Tehdy byly obnoveny i pozdně gotické stanové střechy.

Exteriér: Pětिलodní chrám má pozoruhodný vnější opěrný systém a pseudo-gotické průčelí. Charakteristické jsou nádherné tři stanové střechy vytvářející nezaměnitelnou siluetu chrámu. Balu-

Jezuitská kolej v Kutné Hoře byla postavena podle plánů D. Orsiho na půdorysu písmene F, který měl symbolizovat monogram císaře Ferdinanda II.

Chrám sv. Barbory je jedním z nejvýznamnějších vrcholně gotických chrámů střední Evropy. Ucelená výzdoba Smíškovské kaple je výjimečně dokonalým vyjádřením prostoru a krajiny s portréty a zátišími. Jedinečné jsou rovněž středověké malby s báňskou tematikou (práce u rumpálu, výkop rudy, ražba peněz).

Kutná Hora

1. Chrám sv. Barbory.	13. Bývalý kostel sv. Bartoloměje a Špitál.
2. Jezuitská kolej.	14. Kamenná kašna.
3. Hrádek.	15. U rytířů (dům č. 123).
4. Arciděkanský kostel sv. Jakuba.	16. Kostel sv. Jana Nepomuckého.
5. Arciděkanství.	17. Dům Mikuláše Dačického z Heslova (č. 41).
6. Vlašský dvůr.	18. Sankturinovský dům (č. 377).
7. U havířů (dům č. 154).	19. Knížecí dům (č. 376).
8. Morový sloup.	20. Dům č. 370.
9. U Mramorů (dům č. 173).	21. Kostel Matky Boží na Náměti.
10. Dům č. 166.	22. Klášter voršilek s kaplí.
11. Kamenný dům č. 183.	
12. Hostinec U anděla (dům č. 273).	

strádu na severovýchodě zdobí soubor pozdně gotických plastik.

Interiér: Uvnitř chrámu se dochovala jedinečná galerie gotického a renesančního umění. V kapli mincířů (vyzdobené po roce 1463) jsou vyobrazeny práce středověkých horníků a razičů peněz, životem horníků je inspirována také výzdoba Hašplířské kaple.

Jedinečná je dekorace Smíškovské kaple z let 1485–1492 s náměty z Nizozemí a Itálie. Mezi významná gotická sochařská díla patří sedící madona ze 14. století, gotické chórové lavice a oltář Mistra svatojiřského oltáře. Z baroka pocházejí cenné obrazy P. Brandla a I. Raaba.

HRÁDEK – ČESKÉ MUZEUM STŘÍBRA, STŘEDOVĚKÝ DŮL

Muzeum se nachází v jižní části městského jádra, vedle jezuitské koleje a chrámu sv. Barbory.

Původně městský gotický palác byl postaven před rokem 1420. Nejstarší zmínka pochází z roku 1312, přestavěn byl koncem 15. století.

Důlní dílo zpřístupněné v areálu muzea patří k původnímu bohatému dolu, který se jmenoval Osel. Byl založen ve 13. století a zatopen roku 1546.

Od roku 1956 získalo Hrádek Okresní muzeum, které navazuje na tradice bývalých muzejních kutnohorských spolků (patřily k nejstarším v Čechách – první byl ustaven roku 1877).

Exteriér: Pozdně gotická tvrz s vnitřním nádvořím, věží a dvěma arkýři. Na arkýřích jsou znaky havířů i mincířů.

V zahradě Hrádku je instalována malá expozice středověkého dolování.

Interiér: Muzeum má v přízemních prostorách umístěnu historickou expozici,

seznamující s dějinami dolování a vývojem středověkého báňského města od dob jeho rozkvětu ve 14. a 15. století až po úpadek počátkem století šestnáctého.

Západní křídlo slouží pro výstavy z muzejních sbírek, v nichž najdeme také například originální exemplář Kutnohorské bible, jejíž prvotisk pochází z roku 1489.

Cenné jsou prostory prvního patra, zvláště rytířského sálu, s žebrovými klenbami a unikátním malovaným stropním vlysem z roku 1493, jedním z prvních projevů renesance v Čechách.

Pozoruhodná je expozice původního středověkého dolu v podzemí blízko jezuitské koleje. Jednotlivé části štoly ukazují různé stáří – od 13. až do počátku 16. století. Štola je dlouhá 250 metrů, při vchodu leží asi 10 metrů a na konci 35 metrů pod povrchem.

Součástí prohlídky je originál středověkého dřevěného důlního stroje s obrovským kolem, kdysi otáčeným koňmi, pocházející z 16. století.

VLAŠSKÝ DVŮR, EXPOZICE MINCOVNICTVÍ, JENEWEINOVA GALERIE

Opevněné královské sídlo bylo zprvu určeno výhradně pobytům krále při jeho návštěvách kutnohorských dolů. V roce 1300 došlo ke zrušení několika mincoven v Čechách a soustředění ražby mincí do Kutné Hory. Král povolal odborníky z italské Florencie a nechal ve svém sídle zřídit novou mincovnu. Od té doby se královský dvůr začal nazývat Vlašským. Nově ražené mince měly přesný obsah stříbra a nazývaly se groše.

Za panování Václava IV. byl objekt přeměněn v reprezentační královské sídlo,

byl rozšířen o palác, kapli a věž. Ve Vlašském dvoře pobýval i král Zikmund, který odsud řídil křížácká vojska v bojích proti husitům.

Později v paláci došlo například k volbě Jiřího z Poděbrad hejtmanem východočeských krajů, k volbě Vladislava II. Jagellonského českým králem a v roce 1510 se zde konal český sněm.

Za vlády Habsburků se v mincovně razily české toлары. V roce 1727 byla mincovna zrušena a význam původně královského sídla upadl. V 19. století hrozilo dokonce jeho zbourání.

Z iniciativy městské rady byla památka zachráněna, částečně rekonstruována a sloužila jako radnice. Koncem 60. let našeho století byla opravena a v současnosti je zde umístěna galerie a expozice mincovnictví.

Exteriér: Komplex jednopatrových a dvoupatrových budov, rozložených kolem nepravidelného nádvoří (jeho střed tvoří lípy s barokní kašnou a se sochou horníka).

Východnímu křídlu dominuje královské obydlí, k němu je přistavěna kaple s arkýřem. Na západní straně je dům, v němž bydlel mincmistr.

Nejcennější částí areálu jsou kobky mincířů, tak zvané šmitny, v nichž se vyráběly mince. Přízemní šmitny pocházejí z konce 13. století, z období mincovní reformy. Okna jsou označována erby míst, odkud byly mincovny přemístěny.

V severovýchodním rohu stojí kaple sv. Václava a Vladislava, jejíž arkýřový presbytář je přístupný ze dvora točitým gotickým schodištěm z roku 1400.

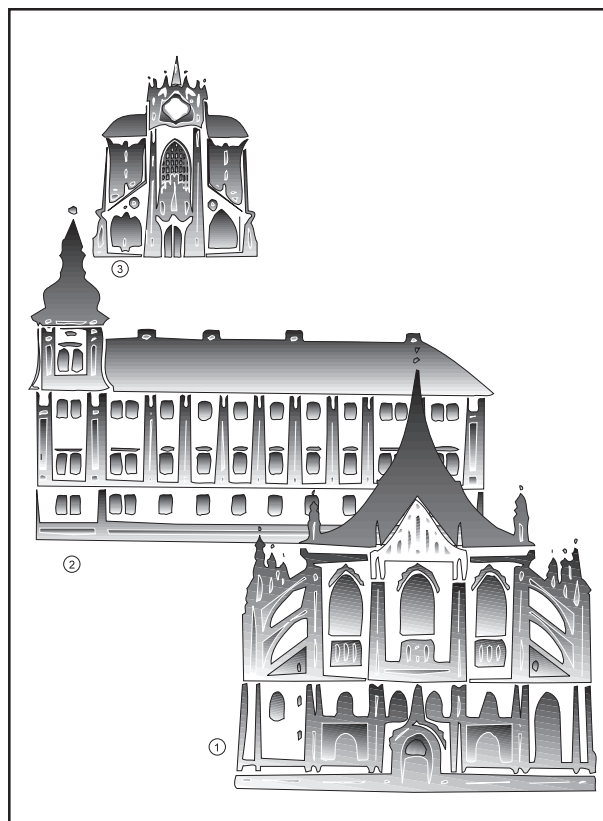
Interiér: V bývalém mincmistrově domě je instalována expozice vývoje kutnohorského mincovnictví, medailérství a rudného dolování od předmincovních platidel (asi od 10. století) do

současnosti. Vystavené exponáty přibližují tváře králů, aristokratů, prezidentů a ministrů, dále osobnosti umělců, slavných sběratelů. Nechybí ukázky slavných mincoven, technologie ražby a dolování.

Kaple má pozoruhodný pozdně gotický trojkřídový oltář a monumentální malířskou výzdobu kleneb a gotického arkýře.

Na počest významného kutnohorského malíře F. Jeneweina (1857–1905) byla v objektu instalována galerie s výběrem jeho děl. V prvním patře se zachovala zasedací síň s kazetovým stropem. Je opatřena

1. **Kostel sv. Barbory.**
2. **Bývalá jezuitská kolej.**
3. **Sedlec – klášterní kostel Panny Marie.**

Kutnohorský rudný revír má rozlohu přibližně 30 km² a nachází se v něm 10–12 rudných žilných pásem. Když se koncem 13. století rozkřikly zprávy o bohatství zdejších stříbrných žil, zachvátila davy dobrodruhů stříbrná horečka. Štýrská kronika

z počátku 14. stol. zaznamenala, že se k Hoře nahnulo na 100 000 havířů. Na Rýně si zase vyprávěli, že v Hoře je na 60 000 kovkopů, pracujících ve dne v noci. Pravdou je, že ve 14. stol., v době největšího rozkvětu kutnohor-ského dolování, pracovalo na dobývání stříbra asi 2 500 horníků a hutníků a několik set různých řemeslníků. Ročně se vyrobilo 3 000–5 000 kg stříbra a 50–100 tun mědi. Podle písemných dokladů se v celém kutnohorském revíru získalo v 13–17. století 2 000 tun stříbra a 10 000 tun mědi.

malbou připomínající vydání Kutnohorského dekretu v roce 1409.

V architektuře Vlašského dvora jsou spojeny různé formy vývoje gotického umění: raná pod královským palácem, vrcholná v interiéru kaple a jejím arkýři, pozdní gotika v řezbách nábytku kaple a pseudogotická díla v novodobých přístavbách.

ARCIDĚKANSKÝ KOSTEL SV. JAKUBA

Chrám postavený v průběhu 14. století se nachází v sousedství Vlašského dvora.

Exteriér: Trojlodní chrám postavený v raně gotickém slohu. Má dvě průčelní věže, z nichž jižní zůstala nedokončená a severní je mohutnou dominantou města. Portál je vyzdoben plaménky.

Interiér: Nejvýznamnějším prvkem vnitřní výzdoby je renesanční tabule Poslední

večeře z roku 1515. Hlavní oltář obsahuje obraz Petra Brandla – Svatá trojice a dominantní malbu Stětí sv. Jakuba. V kapli je umístěn reliéf Kristus a bratři Zebedovi od F. Palka.

Arciděkanství umístěné jižně od kostela má nádherný renesanční portál Mistra Pavla zhotovený ze sliveneckého mramoru, prostranství je pokryto původní dlažbou z roku 1680.

KAMENNÝ DŮM – MUZEUM, EXPOZICE UMĚLECKÝCH ŘEMESEL

Kamenný dům byl vystavěn již v dobách předhusitských, koncem 15. století objekt přestavěl stavitel Mistr Brikcí. Jím umělecky ztvárněné průčelí se dodnes zachovalo. Koncem 19. století byl dům předán Archeologickému sboru Vocel k muzejním účelům. Současnou expozici spravuje Okresní muzeum v Kutné Hoře.

Exteriér: Pozdně gotický dvoupatrový dům s nádherným kamenným plastickým průčelím. Výzdoba čelní stěny patří k vrcholným dílům pozdní gotiky. Na štítu je hrnčířský znak – Adam a Eva pod stromem poznání. Přízemí má dva vstupní portály a klenutý mázhaus.

Součástí areálu je i sousední jednopatrový dům Pusták, který má novorenesanční štít z 19. století.

Interiér: Přístupné expozice uměleckých řemesel jsou rozděleny do čtyř slohových období: gotiky, renesance, baroka a empíru.

Gotické období reprezentují ukázky kachlí a mincí, cenným dokladem jsou skleněné poháry, železná přilba, meč a šipky z hradu Sion. Ze slavného období renesance se dochovaly ukázky vybavení měšťanské domácnosti, vrcholu dosáhla řemesla zpracovávající kov – zvonářství,

cínařství, medailérství. Pozoruhodné jsou barokní korbele a skleněné poháry a řada výrobků zdobených motivy práce v dolech.

Kamenný dům je vrcholným dílem architektury města. K pozoruhodnostem vystaveným v expozici patří skleněné poháry z archeologického výzkumu Hrádku a nálezy z hradu Sion.

KLÁŠTER VORŠILEK S KAPLÍ, SBÍRKY STŘEDOČESKÝCH HRADŮ A ZÁMKŮ

Klášter byl postaven podle plánů K. I. Dienzenhofera. První stavba proběhla v letech 1738–1743, kaple pochází z konce 19. století. V roce 1950 byl klášter zrušen, později zde bylo instalováno muzeum.

Exteriér: Monumentální dvoupatrový areál s bohatě členěným hlavním průčelím, zdobeným řadou vikýřů a soch. V okolí kláštera jsou zachovány zbytky hradební zdi z nejstarších fází opevnování města.

Interiér: V podobě historických interiérů je instalována expozice nábytku a uměleckého řemesla ze sbírek středočeských hradů a zámků. Vystaveny jsou zde historické vějíře, předměty osobní potřeby 18. a 19. století a užité umění Dálného východu.

HŘBITOVNÍ KOSTELÍK VŠECH SVATÝCH S KOSTNICÍ

Nachází se v Sedlci, poblíž bývalého kláštera.

Exteriér: Původně gotická patrová stavba z období kolem r. 1400 byla později barokně přestavěna architektem Santinim.

Interiér: V prostoru kostnice je zachována unikátní, ale značně nezvyklá výzdoba z lidských kostí, které jsou

poskládány do různých tvarů. Na velkém lustru byly například použity kosti všech částí lidského těla. Ve vitrině jsou umístěny lebky padlých husitských bojovníků a erb Schwarzenberků z kostí.

CHRÁM NANEBEVZETÍ PANNY MARIE

Nachází se na východním okraji města, v areálu závodu pro zpracování tabáku.

Chrám pochází z let 1290–1330.

Exteriér: Pětিলodní katedrála s monumentálním průčelím a věncem sedmi kaplí je dochována v barokní přestavbě, realizované světoznámými architekty P. I. Bayerem a J. Santinim Aichlem.

Interiér: V prostorách chrámu jsou umístěny pozoruhodné barokní obrazy P. Brandla a M. L. Willmanna.

Chrám je nejstarší gotickou katedrálou v České republice, současně se svou délkou 96 metrů řadí k nejdelším.

V kostnici jsou uchovány údajně pozůstatky deseti tisíc lidí, kteří zahynuli při morové epidemii roku 1318, a další velké množství lidí zde bylo pochováno v 15. století po husitských válkách. Pochováni jsou zde také mniši z vypleněného cisterciáckého kláštera. Když byl v r. 1784 císařem Josefem II. sedlecký klášter zrušen, koupili jeho majetek Schwarzenberkové. Ti nechali kostnici uvést do současného stavu. Řezbář Rint z České Skalice, s pomocí členů své rodiny, v roce 1870 poskládal kosti do různých obrazců, girland, lustrů, pyramid a podobně. Veškerá bohatá výzdoba kaple je výhradně z lidských kostí.

INFO

CHRÁM SV. BARBORY

Adresa: 284 00 Kutná Hora, Barborská ulice

Umístění: Dominanta města v jihozápadní části městského jádra, vedle jezuitské koleje.

Otevřeno: Květen až září (úterý až neděle 9–17), říjen až duben (úterý až neděle 9–12 a 14–16, poslední vstup 15.30 hodin), bohoslužby neděle a svátky v 7 hodin.

HRÁDEK – ČESKÉ MUZEUM STRÍBRA, STŘEDOVĚKÝ DŮL

Adresa: 284 01 Kutná Hora, Barborská ulice č. 28

Telefon: 0327/21 59, 20 08

Fax: 38 13

Umístění: V jižní části městského jádra, vedle jezuitské koleje a chrámu sv. Barbory.

Otevřeno: Duben až říjen (úterý až neděle 9–12 a 13–17 hodin).

KAMENNÝ DŮM – MUZEUM, EXPOZICE UMĚLECKÝCH ŘEMESEL

Adresa: 284 00 Kutná Hora, Václavské náměstí č. 183

Telefon: 0327/28 21

Umístění: V severozápadní frontě domu, na náměstí 1. máje.

Otevřeno: Duben až říjen (úterý až neděle 8–12 a 13–17 hodin).

ARCIDĚKANSKÝ KOSTEL SV. JAKUBA

Adresa: 284 00 Kutná Hora, Jakubská ulice

VLAŠSKÝ DVŮR, EXPOZICE MINCOVNICTVÍ, JENEWEINOVA GALERIE

Adresa: 284 00 Kutná Hora, Vlašský dvůr

Telefon: 0327/28 73

Umístění: V jižní části městského jádra, vedle farního kostela sv. Jakuba.

Otevřeno: Duben až září 9–17.30, říjen až březen 10–16 hodin.

KLÁŠTER VORŠILEK S KAPLÍ, SBÍRKY STŘEDOČESKÝCH HRADŮ A ZÁMKŮ

Adresa: 284 01 Kutná Hora, Jiřího z Poděbrad 13

Telefon/fax: 0327/29 08

Otevřeno: Květen až září (úterý až neděle 9–17), duben a říjen (sobota a neděle 9–16 hodin), v ostatní dny po předchozí objednávce).

KOSTNICE

Adresa: 284 01 Kutná Hora, Sedlec, Zámecká ulice

Umístění: V Sedlci, poblíž areálu závodu pro zpracování tabáku.

Otevřeno: Duben až září (úterý až neděle 8–12 a 13–17), červenec a srpen také pondělí (8–12 a 13–17), říjen až březen (úterý až neděle 9–12 a 13–17 hodin).

CHRÁM NANEBEVZETÍ PANNY MARIE

Adresa: 284 01 Kutná Hora, Sedlec, Vítězná ulice

Umístění: Na východním okraji města.